

Isosulkukotilo

Bukspolsnäcka

Macrogastra ventricosa

Uhanalaisuusluokka (IUCN): äärimmäisen uhanalainen (CR)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Isosulkukotilo on maalla elävä, Suomen ja koko Euroopan suurin sulkukotilolaji. Kuori on pähkinänruskea, pitkä ja kapea, 16–19 mm korkea ja 4–4,3 mm leveä. Kierteissä on harvakseltaan, säännöllisin välein voimakkaita, yleensä vaaleita ja ei kovin teräviä pystyharjanteita, joiden väliin jää leveät uurteet (5 uurretta/mm suuaukon yläpuolisessa kier-teessä). Laji on helposti huomattava ja suhteellisen helppo tunnistaa.

Suuaukko on leveän neliömäinen. Suuaukon alareuna on pyöristynyt ja sen edustalla kuoren sisällä on hyvin heikko tyviuoma, joka ei yllä huuleen asti. Suuaukon oikealla puolella on ylälamelli ja alempana kaksiharainen, K:n muotoinen alalamelli, jonka tasapituiset haarat ulottuvat reunaan. Alalamellin alapuolella on vain sivulta katsottaessa näkyvä pieni alapoimu. Suussa ei ole näkyviä ulkopoimuja. Täysikasvuisilla on kuoressaan runsaasti (12–13) kierteitä. Kärki on suhteessa hyvin kapea.

Isosulkukotilo muistuttaa eniten toista kookasta ja harvinaista lajia, harmaasulkukotiloa. Molemmat ovat lähes kahden sentin pituisia ja säännöllisen ja voimakkaan uurteisia, mikä näkyy paljain silminkin. Isosulkukotilo on

harmaasulkukotiloa ruskeampi ja pulskempi ja sen kuoren suuaukko on lähes neliömäinen, alareunastaan pyöristynyt. Isosulkukotilon suuaukon alareunan edustan tyviuoma on hyvin heikko, harmaasulkukotilolla voimakas.

Etelä-Suomessa yleisen, suuren sileäsulkukotilon kuori on kiiltävä ja sileän oloinen, sillä on pinnassaan tiheämpiä, hyvin epäsäännöllisiä ja heikkoja harjanteita verrattuna muihin suuriin sulkukotilolajeihin.

Elinympäristö ja levinneisyys

Isosulkukotilon ainoa tunnettu, vuonna 2006 löydetty esiintymä sijaitsee Hollolan Tiirismaalla, eteläisen Suomen korkeimman mäen rinteillä. Esiintymä on kaksiosainen. Alueella on kuusivaltaisia lehtoja, lehtomaisia kankaita, purovarsia, lähteikköisiä korpia ja sekapuuna koivua, isoja haapoja, lehmusta ja paikoin vuorijalavaa ja tervaleppää. Isosulkukotiloita on löytynyt erityisesti purovarsilehdoista, haapojen ja lehmusten rungoilta ja tyviltä sekä maapuiden irtonaisen kuoren alta. Esiintymille yhteistä on riittävä varjoisuus ja kosteus. Laji saattaa olla relikti jääkauden jälkeiseltä lämpökaudelta.

Nykytila ja uhkatekijät

Ainoa tunnettu isosulkukotilon esiintymä sijaitsee nykyisellä suojelualueella ja osin sen ulkopuolella. Vanhojen metsien hakkuut ja lehtipuiden osuuden väheneminen voivat uhata soveliaita elinalueita. Satunnaiset tekijät saattavat vaikuttaa melko pienialaisten esiintymien häviämiseen.

Hoitosuositukset

Tunnettujen esiintymien lehtipuujaatkumosta ja varjoisasta pienilmastosta tulee huolehtia (haapa, lehmus, pihlaja ja raita) ja maapuita säästää. Esiintymän osa-alueiden ekologinen yhteys tulisi palauttaa.

Lähteet

- Koivunen, A., Malinen P., Ormio, H., Terhivuo, J. ja Valovirta, I. 2014. Suomen kotilot ja etanat. Opas maanilviäisten maailmaan. Hyönteistarkvike TIBIALE Oy. 376 s.
- Koivunen, A., Liukko, U-M. & Ormio, H. 2012: Uutta tietoa Suomen sulkukotiloista (Mollusca: Clausiliidae,): isosulkukotilo *Macrogastra ventricosa* (Draparnaud, 1801), soukkasulkukotilo *Ruthenica filograna* (Rossmässler, 1836) ja harmaasulkukotilo *Bulgarica cana* (Held, 1836). – *Sahlbergia* 18 (1): 40–52.
- Lajitietokeskus 2021. Isosulkukotilo - *Macrogastra ventricosa* | Yleiskuvaus | Suomen Lajitietokeskus

Kuva: H. Zell, CC-BY-3.0